

RAPORTTI MAAHANMUUTTAJILLE TARVITTAVASTA OPPIMATERIAALISTA

Syksyllä 2005 selvitettiin opetushallituksen toimesta yleissivistävän opetuksen maahanmuuttajaoppilaiden materiaalitavetta. Kysely lähetettiin perusopetukseen valmistavan opetuksen, perusopetuksen, lukion ja aikuisten perusopetuksen ja lukion opettajille. Kysely jaeltiin valtakunnallisesti isojen kaupunkien maahanmuuttajaopetuksen koordinaattorien ja opetushallituksen maahanmuuttajaopetuksen alueellisten tukihenkilöiden avustuksella.

Vastauksia saatiin yhteensä 112 eri puolilta Suomea. Vastaajat olivat suurimmaksi osaksi perusopetuksen ala- ja yläkouluista. Suomi toisena kielenä oppimateriaaliin liittyviä vastauksia tuli paljon. Perusopetukseen valmistavaan opetukseen liittyviä vastauksia tuli 20. Lukioista tuli 8 ja aikuisten perusopetuksesta ja lukiosta 9 vastausta.

YHTEENVETO MATERIAALITARPEISTA

SUOMI TOISENA KIELENÄ OPETUS

Perusopetus ja perusopetukseen valmistava opetus

Yleistä

Materiaalia tarvitaan kielitaidon kaikille osa-alueille ja tasoille.

Lukutaidottomille nuorille tarvitaan omaa materiaalia kielitaidon kaikille osa-alueille.

Tarvitaan:

- suomen kielen vasta-alkajien materiaalia esiopetukseen
- selkokielen aapinen ja työkirja (ei mukautettu) alkuopetukseen
- Tekstitulkkia vastaava materiaali alaluokille
- äidinkielen oppikirjoihin eriyttäviä tehtäviä eri vuosiluokkien suomi toisena kielenä oppijoille
- opettajan oppaat suomi toisena kielenä kirjasarjoihin
- vieraan kielen oppikirjan tapainen suomi toisena kielenä – materiaalipaketti
- monipuolinen materiaalipaketti, jossa on otettu huomioon lukemisen, kirjoittamisen, rakenteen ja sanaston alueet
- 1 – 9-luokkalisille Aamu-kirjan teemoihin harjoitusvihkoja sanasto- ja kirjoitustehtävineen
- eri taito- ja ikätasoille arkielämään liittyvää materiaalia, joka sisältää tehtäviä, pohdintaa, pelejä ja tietokoneharjoitteita
- selkokielistä eri ikätasoille sopivaa kaunokirjallisuutta

Luetun ymmärtäminen

Luetun ymmärtämisen opettamiseen tarvitaan järjestelmällisesti etenevä materiaalipaketti kaikille tasoille (vasta-alkajat, keskitaso ja edistyneet) kohderyhmän ikätaso huomioon ottaen (esim. osiot luokille 1 – 2, 3 – 4, 5 – 6 ja 7 – 9). Materiaalissa on erittäin yksinkertaisesta lähteviä ja asteittain vaikeutuvia tekstejä eri aihepiireistä. Tekstien pitää olla riittävän pitkiä ja lauserakenteeltaan selkeitä. Materiaaliin sisältyy eri tekstilajeja faktasta fiktion, myös kaunokirjallisuutta ja lehtiä sekä kirjoituksia nuorten elämästä ja suomalaisesta elämäntavasta. Jokaiseen tekstiin liittyy paljon eritasoisia luetun ymmärtämistä kontrolloivia tehtäviä. Tekstin lopussa on kuvasanastoa, sanastoa sanaluokittain sekä sanaselityksiä suomeksi. Materiaalia toivotaan myös sähköisessä muodossa.

Kuullun ymmärtäminen

Tarvitaan:

- kuullun ymmärtämisen materiaalia, johon liittyy eritasoisia ymmärtämistä kontrolloivia tehtäviä, mm. nuorten haastatteluja ja Suomi-tietoutta
- kuunteluharjoituksia kaikille ikä- ja taitotasoille CD-rom – muodossa
- puhekielen kuunteluharjoituksia
- sanelumateriaalia mm. äänneiden keston harjoitteluun

Kielen rakenne ja kielioppi

Tarvitaan:

- 3 – 6 – ja 7 – 9 – luokkalaisille selkeä, kuvitettu peruskielioppi, joka sisältää systemaattisesti eteneviä eritasoisia ja eri ikäisille sopivia käytännönläheisiä arkipäivään ja koulumaailmaan liittyviä, itsenäiseen työskentelyyn ohjaavia kielen rakenteen harjoituksia
- CD-romeja rakenteista ja taiputuksista eri ikä-tasoille (esim. 1 – 3, 4 – 6 ja 7 – 9)
- pelejä, joissa harjoitellaan kielen rakenteita

Puhuminen

Tarvitaan:

- puheviestintään sopivia harjoituksia eri tasoille ja luokka-asteille (1 – 3, 4 – 6 ja 7 – 9)
- hauskoja ääntämisen harjoituksia CD-romeina
- opettajan materiaalia puheopetukseen

Kirjoittaminen

Tarvitaan:

- luovan kirjoittamisen pankki eri ikä- ja taitotasoille sopivin harjoituksin, ohjein ja ideoin; kuvat ja kuvasarjat inspiraation lähteinä, valmiiksi annettuja sanoja ja käsitteitä tarinan tekemisen tueksi
- opettajan materiaalia, jossa annetaan ideoita kirjallisen ilmaisun kehittämiseen, kirjoitusprosessiin ja lauseiden lihotukseen
- yläkoulun oppikirja, jossa on tietoa ja harjoituksia lausetyypeistä, tekstirakenteesta, näkökulmasta ja tekstilajeista eri tasoille

Sanasto

Tarvitaan:

- systemaattisia motivoivia ja monipuolisia sanaston laajennus- ja rikastuttamistehtäviä
- käsitteiden synonyymiluetteloita, joissa on kuvatuksi eri ikätasoille sekä niihin liittyviä CD-rom – harjoitteita

Lukio

Yleistä

Tarvitaan:

- kurssimateriaalia, jossa otetaan huomioon kaikki kielen osa-alueet ja opetussuunnitelman sisällöt (rakenne, sanasto, tekstianalyysia, kaunokirjallisuutta, kirjoittamista), paljon niihin

liittyviä tehtäviä niin, että materiaali sopii eritasoisille opiskelijoille, myös hyvän kielitaidon omaaville

- verkkomateriaalina arki- ja yleissivistävää suomea, sanakirjoja sekä harjoituksia, joissa on mukana tarkistamismahdollisuus

Luetun ymmärtäminen

Tarvitaan:

- eritasoisia erityyppisiä tekstejä faktasta fiktion (mm. novelleja), joissa on esimerkkejä eri tekstilajeista ja joiden mukana on suomenkielinen sanasto sekä eriyttäviä tehtäviä
- ylioppilaskirjoituksiin valmentavia tekstejä ja niihin liittyviä ymmärtämistehtäviä

Kuullun ymmärtäminen

Tarvitaan:

- erityyppisiä tehtäviä

Kirjoittaminen

Tarvitaan materiaalia, jonka avulla opetetaan ja opitaan prosessikirjoitusta sekä esseen ja referaatin tekemistä.

Kielen rakenne ja kielioppi

Tarvitaan kielenhuollon materiaalia.

Aikuisten perusopetus ja lukio

Yleistä

Tarvitaan:

- kaikille taitotasolle kielen eri osa-alueilta systemaattista verkkomateriaalia
- toiminnallista kielitaitoa tukevaa materiaalia eri taitotasolle erilaisiin kielenkäyttötilanteisiin
- ylioppilaskokeeseen valmentavaa materiaalia

Luetun ymmärtäminen

Tarvitaan:

- eri aihepiirejä käsitteleviä eritasoisia, monistettavia tekstejä harjoituksineen, mukana on sanasto, peruskäsitteet ja sanaselityksiä suomeksi
- nuorille suunnattuja eritasoisia tekstejä luetun ymmärtämistä kontrolloivine harjoituksineen

Kuullun ymmärtäminen

Tarvitaan:

- kaikille taitotasolle puhekielistä materiaalia eriyttävine tehtävineen

Kirjoittaminen

Tarvitaan:

- lausetason harjoituksia keskitasolle

Puhuminen

Tarvitaan:

- opettajan materiaalina puheharjoitusideoita
- suullista kielitaitoa tukevaa materiaalia keskitasolle

REAALIINEET

Perusopetus ja perusopetukseen valmistava opetus

Tarvitaan:

- eri oppiaineisiin ala- ja yläkouluun selkokielistä, systemaattista, pääasiat sisältävää materiaalia, johon liittyy sanasto, kuvasanasto, sanastoon liittyviä pelejä, keskeiset käsitteet selityksineen, eriyttäviä itseohjautuvia tehtäviä, luetun ymmärtämistä, kokeita ja työtapojen esittelyä joiden avulla voi opiskella sanastoa ja käsitteitä myös luokka-asteisiin sitomatta
- eri oppiaineiden aihepiireistä www-sivuja, jotka sisältävät avainsanoja, kuvia, animaatioita ja ääntä
- eri oppiaineisiin opettajan oppaita, jotka sisältävät oppilaille monistettavaa materiaalia
- olemassa oleviin opettajan oppaisiin selkokielistä eriyttäviä tehtäviä
- yhden oppiaineen perussanasto yksiin kansiin
- terveystiedon selkokielineen materiaali
- opinto-ohjauksen materiaali, jossa on selkeästi esitetty Suomen koulutusjärjestelmä ja opiskelutekniikka
- selkokielineen perusesitys kristinuskosta
- selkokielineen PowerPoint – esitys historian eri aikakausista

Aikuisten perusopetus ja lukio

Tarvitaan:

- eri oppiaineisiin, selkokielineen, systemaattinen materiaali, joka sisältää sanaston, käsitteet ja sanaselityksiä suomeksi
- selkokielistä video/DVD – materiaalia eri oppiaineisiin
- ihmisen biologiaan eriyttäviä selkokielistä tehtäviä
- selkokielistä karttatehtäviä

MATEMATIIKKA

Perusopetus ja perusopetukseen valmistava opetus

Tarvitaan:

- selkokielistä sanallisia tehtäviä
- ohjeita sanallisten tehtävien ymmärtämiseen, pilkottuja malleja
- sanallisiin tehtäviin kuvatuki

- eri aihepiirien perusasioista selkokieliisiä, visuaalisia esityksiä, joiden avulla voi paikata tiedollisia aukkoja ja siirtyä luokka-asteitten yli, mukana termiselityksiä sanoin ja kuvin, rinnalla omakielinen esitys
- omakielisiä matematiikan sanastoja, kuvat mukana
- vanhemmille oppilaille alkeista alkava nopeasti etenevä alakoulun matematiikan oppisisältöjen paketti
- selkomateriaalia ja sanallisia eriyttäviä tehtäviä verkkoon
- geometrian käsitteet selkokielellä

Aikuisten perusopetus ja lukio

Tarvitaan:

- yksi selkokielinen alakoulun keskeisten asioiden materiaali ja toinen vastaava yläkoulun oppisisällöistä, mukana paljon eriyttäviä selkokieliisiä tehtäviä

VIERAAT KIELET

Perusopetus ja perusopetukseen valmistava opetus

Tarvitaan:

- kaikille luokka-asteille selkokielinen englannin materiaali, joka sisältää kuvasanaston sekä omakielisiä sanastoja
- aivan alkeista alkava selkoenglanti yläkouluikäisille

Aikuisten perusopetus ja lukio

Tarvitaan:

- aikuisille suunnattu selkokielinen ruotsin alkeismateriaali
- vieraiden kielten materiaaleihin eriyttäviä tehtäviä

TAITO- JA TAIDEAINEET

Perusopetus ja perusopetukseen valmistava opetus

Tarvitaan:

- musiikkiin selkokielinen materiaali, joka tutustuttaa suomalaiseen musiikkikulttuuriin, mukana kuvasanasto
- käsityöhön selkokieliisiä esityksiä eri aihepiireistä, mukana sanasto kuvatuella, kuvia eri työvaiheista, elokuvia teknisen työn valmistusprosessista
- kuvataiteeseen opettajille tietopaketti eri kulttuurien näkemyksistä kuvataiteen opetuksessa
- kuvataiteeseen ja musiikkiin vaihtoehtoisia tehtäväpaketteja oppilaille, joille uskonto ja vakaumus asettavat rajoituksia työskentelyyn
- kotitalouteen eriyttäviä luetun ymmärtämistä kontrolloivia tehtäviä, selkokielinen suomalaisia ruoka-aineita esittelevä materiaali, sanastoja

SANASTOT

Perusopetus ja perusopetukseen valmistava opetus

Tarvitaan:

- kaikista reaaliaineista, matematiikasta ja englannista ala- ja yläkouluun luokka-asteittain etenevä perussanasto aihepiireittäin, mukana omakielinen perussanasto, valokuvasanasto ja selkokieliä sanaselityksiä suomeksi
- sanastoihin perusmuodon lisäksi näkyviin vokaalivartalo
- seuraaviin kieliin: burma, persia, lingala, somali, turkki, arabia, albania, serbokroatia, viro, thai, kurdi, dari, kiina, japani, englanti, venäjä, azer, vietnam, portugali, swahili
- sanaluokat eri kielillä
- geometrian kuvasanasto

Lukio

Tarvitaan:

- suomenkielisiä sanastoja selkokieliä selityksin varustettuna fysiikkaan, kemiaan, biologiaan ja tietotekniikkaan

Aikuisten perusopetus ja lukio

Tarvitaan:

- biologian ja maantiedon kuvakortit peruskäsitteille

MUU MATERIAALI

Perusopetus ja perusopetukseen valmistava opetus

Tarvitaan:

- materiaalia verkkoon
- selkokieliä lasten ja nuorten kirjallisuutta sekä kaunokirjallisuutta, joihin liittyy sanastoja ja sanaselityksiä
- selkokieliä perustietopaketteja ja kuvatalenteita Suomesta, maan kulttuurista, tavoista, juhlista, luonnosta ja arkitilanteista eri ikäisille
- motivoivia pelejä, joissa syntyy luonteva kommunikaatio eri ikätasolle, mm. alkuopetukseen
- pelejä sanaston oppimisen avuksi 1-9 – luokille (bingo, domino, muistipeli, ristikko)
- pelejä kielen rakenteen opiskeluun (esim. sijamuodot, verbitaivutus)
- äänitteitä suomen kielen vasta-alkajille (sadut, lorut, laulut)
- CD-romeina tehtäviä, kielipelejä, sanastoja ja kuunteluharjoituksia
- hauskoja kuvia ja kuvasarjoja eri ikätasolle, mm. alkuopetukseen
- virikekuvia piirtoheitinkalvoina
- perustehtävänäntoja (ei valmiita työkirjoja); oppilaat kirjoittavat itse vihkoon
- kirjallisuusvinkkejä ja integraatiomahdollisuuksia eri oppiaineiden välillä
- eriyttäviä koetehtäviä ja arviointiperusteita eri ikätasolle eri oppiaineista
- nuorille sopivia lehtiä ja elokuvia tehtävineen
- reaaliaineiden oppikirjojen äänitteitä, äänikirjoja
- erikielisiä Raamattuja

Lukio

Tarvitaan:

- maahanmuuttajien haastatteluja ja minä - kuvauksia opiskelusta ja työstä tavallisessa arjessa

MILLAISTA ON HYVÄ MATERIAALI

Perusopetus, perusopetukseen valmistava opetus, lukio ja aikuisten yleissivistävä opetus

Hyvä materiaali:

- helposti saatavilla olevaa ja halpaa/ilmaista (verkko ja monistettava materiaali)
- sisältää eri ikäisille suunnattuja, eritasoisia, monipuolisia harjoitteita
- johdonmukaista
- selkokielistä ja perusasioihin keskittyvää, jonka mukana on sanastot ja sanaselitykset
- huomioi kielitaidon tason, mutta ei aliarvioi oppilaan älyä, vaan on tarpeeksi haastavaa
- visuaalisesti selkeää: riittävästi väliotsikoita ja kuvia selityksineen
- virikkeitä antavaa ja aktivoivaa
- kuvia, sanaselityksiä ja synonyymiluetteloita sisältävää
- ajankohtaista ja nykyaikaista
- viestinnällisen näkökulman sisältävää
- kommunikatiivista
- kannustaa luovuuteen
- ohjaa soveltamaan teorian tietoja, tuottamaan itse, käyttämään monipuolista kieltä ja itsenäiseen työskentelyyn
- hauskaa ja huumorintajuista
- motivoi myös niitä, joilla on hyvä arkikieli, mutta tekstin ymmärtäminen vaikeaa
- ikäkaudelle sopivaa
- koko maahan soveltuvaa (ei pääkaupunkikeskeistä)
- sisältää kielitaidon eri osa-alueita kehittäviä tehtäviä ja rikastuttaa sanavarastoa
- kuuntelunauhoissa hyvä äänenlaatu ja lukijoiden puhe normaalia

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Kaikkein eniten toivotaan materiaalia kaikkiin reaaliaineisiin ala- ja yläkouluihin. Sen lisäksi on tarvetta matematiikan selkokielistiin esityksiin.

Runsasti toivotaan selkokielistä lasten ja nuorten kirjallisuutta, jossa on mukana eritasoisia, monipuolisia tehtäviä. Luetun ymmärtämisen materiaalin tarve korostui suomi toisena kielenä opettajien vastauksissa.

Perinteisten oppikirjojen lisäksi toivotaan materiaalia verkkoon.